GARANȚIILE CONSTITUȚIONALE ALE DREPTULUI DE PROPRIETATE

Andrei UNGUREANU
CZU: 342.72/.73:342.4 andreiungureanu1396@gmail.com

Les garanties constitutionnelles du droit de propriété représentent un moyen légal et juridique qui assure l'exercice d'une obligation constitutionnelle assumée par l'État à l'égard du citoyen qui jouit d'une multitude de droits et garanties constitutionnels, afin d'exercer et de défendre son intérêt légitime. Les garanties constitutionnelles du droit de propriété ont subi un processus continu d'évolution, se consolidant au cours des périodes historiques par rapport au droit de propriété et en correspondance avec le phénomène du constitutionnalisme, ayant pour finalité la création d'une construction juridique stable, dans l'ordre constitutionnel. La polyvalence des garanties constitutionnelles est attestée à la fois dans la doctrine spécialisée et dans divers actes normatifs nationaux et internationaux, dans la mesure où le droit de propriété et ses garanties constitutionnelles représentent une institution centrale de plusieurs branches du droit privé et public. L'applicabilité uniforme des garanties constitutionnelles du droit de propriété constitue une garantie constitutionnelle d'un État de droit, le rôle des juridictions nationales se référant à l'application effective de ces garanties dans l'exercice du droit de propriété conformément à ses dispositions juridiques nationales et internationales. Grâce à la corrélation du droit de propriété avec ses garanties constitutionnelles, se créent un équilibre et un lien indissoluble qui sont attestés au niveau théorique et au niveau pratique.

Conceptul de „garanție constituțională” reprezintă un mijloc juridic și legal prin care se asigură executarea unei obligații constituționale, asumată de stat în raport cu cetățeanul ce beneficiază de un șir de garanții și drepturi constituționale. În cazul dreptului de proprietate, garanțiile sale constituționale sunt prevăzute expres de Constituție și de alte acte nomative, întru asigurarea și realizarea interesului legitim al omului și cetățeanului. Datorită coraportului dreptului de proprietate cu garanțiile sale constituționale, se consolidează o constucție juridică stabilă, în ordinea constituțională de anumite prerogative legale, reglementate într-o manieră expresă cât și într-o manieră tacită.

Cu această ocazie, afirmăm că garanțiile constituționale ale dreptului de proprietate se consolidează în corespundere cu noțiunea de „constituționalism” de-a lungul perioadelor istorice, încadrându-se într-un proces continuu de evoluție. Acest lucru îl afirmăm în măsura în care prin intermediul *fenomenului de constituționalism* [1] se realizează procesul *de sistematizare, de interpretare, de aplicare* și *de protecție juridică uniformă* a drepturilor omului și al garanțiilor constituționale, inclusiv cele ale dreptului de proprietate, în apanajul legii fundamentale al fiecărui stat în parte. Dreptul de proprietate raportat la garanțiile sale constituționale, spre deosebire de majoritatea celorlalte drepturi fundamentale ale omului și cetățeanului, nu protejează într-adevăr comportamentul sau activitatea umană, nicio instituție socială, ci mai degrabă protejează un mecanism, deja creat și dezvoltat prin efectul legii, adică – o instituție juridică [2]. Iată de ce, până la proclamarea suveranității și independenței Republicii Moldova, statul nostru a cunoscut acest process continuu de evoluție a drepturilor și garanțiilor fundamentale ale omului și cetățeanului, în contextul funcționării mai multor Constituții pe acest teritoriu [3].

Polivalența garanțiilor constituționale ale dreptului de proprietate, or concurența acestora cu alte drepturi fundamentale sau principii sunt afectate simultan de măsurile statului, creându-se posibilitatea unui conflict cu anumite dispoziții constituționale. Cu toate acestea, prin intermediul polivalenței garanțiilor constituționale ale dreptului de proprietate, se asigură o securitate juridică și o legalitate a proprietății persoanei, ce presupune responsabilitatea autorităților [4] de a evita oarecare ilegalități. Respectiv, aspectul dreptului de proprietate interzice [5], prin urmare, tuturor organismelor statului să restricționeze drepturile pe care le încorporează fără o bază legală suficientă, *în absența unui interes public imperativ și în mod disproporționat***.**

Cu referință la una dintre garanțiile constituționale ale unui stat de drept și cu precădere la una dintre garanțiile constituționale primare ale dreptului de proprietate este aplicabilitatea uniformă a tuturor garanțiilor constituționale ale dreptului sus-invocat. Cu alte cuvinte, în șarja instanțelor de judecată le revine sarcina de a sorta restricțiile admise și cele care depășesc cadrul definit de Constituție, prin prisma tuturor garanțiilor constituționale atât ale dreptului de proprietate cât

și ale altor drepturi fundamental-constituționale ale omului și ale cetățeanului [6]. Rămâne a evidenția cititorului faptul că art. 9 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova delimitează *două forme de proprietate*, precum cea *publică* și *privată*, devenind, astfel, o *categorie complexă* ce poate fi interpretată în mai multe sensuri [7]. Acest lucru îl susținem, din simplul motiv că garanțiile constituționale ale dreptului de proprietate se aplică prin analogie proprietații publice cât și celei private, indiferent de titularul care exercită posesia, folosința sau dispoziția.

Datorită coraportului dreptului de proprietate cu garanțiile sale constituționale, se realizează un echilibru și se consolidează o construcție juridică stabilă, în ordinea constituțională întru protecția juridică a dreptului de proprietate, ce constituie în esența sa un *drept relativ*. Mai mult, pentru asigurarea acestui echilibru, garanțiile constituționale ale dreptului de proprietate sunt evidențiate prin intermediul Constituţiei, realizându-se, totodată, funcţia de limitare a puterii de stat, care implică şi limitarea acesteia în raport cu terţele persoane ce atentează la proprietatea titularului acestui drept subiectiv [8]. Așadar, grație unui cadru juridic legal, bine determinat, aplicarea și exercitarea dreptului de proprietate se realizează în corespundere cu garanțiile sale constituționale și în corespundere cu legile speciale, prin intermediul cărora dreptul sus-menționat poate fi restrâns în condițiile legii. Rămâne a menționa că în cazul dreptului la proprietate, principiul proporţionalităţii joacă un rol deosebit de important, dacă se pune problema prevalenţei unui drept legal faţă de un alt drept legal, sau în care disputa priveşte protecţia unui drept privat în contrapunere cu protecţia interesului public. În consecință, pentru a fi proporţională, măsura trebuie să fie necesară, în sensul inexistenței altei alternative [9]. În plus, remediul împotriva ingerinţelor arbitrare ale statului în materia dreptului la proprietate şi a oricărui drept fundamental constă în declararea neconstituţionalităţii legii prin care a fost instituită această ingerinţă. De asemenea, protecția dreptului fundamental de proprietate nu trebuie să intre în conflict cu protecția altor drepturi fundamentale sau cu alte principii generale ce protejează ordinea juridică națională, precum și cea internațională [10].

În concluzie: garanțiile constituționale ale dreptului de proprietate este o temă importantă și actuală pentru doctrina de specialitate, întrucât prin intermediul procesului continuu de evoluție se sistematizează și se codifică aceste garanții în cadrul procesului de legiferare a diferitelor acte normative și diferitelor legi la nivel intern al fiecărui stat în parte, inclusiv al Republicii Moldova ca stat de drept. Prin intermediul garanțiilor constituționale, dreptul de proprietate intră în concurență cu alte drepturi fundamentale, prevăzute de *Constituție* și, precum *Convenția Europeană a Drepturilor Omului* și alte acte normative internaționale. Datorită unei corelații cu alte drepturi fundamentale, *recomandăm ca instanțele naționale să judece cauzele cu privire la proprietate, prin interpretarea și aplicarea normelor, principiilor și garanțiilor constituționale ale dreptului de proprietate, în corespundere cu alte drepturi sociale, precum dreptul la locuință sau alte drepturi conexe celui de proprietate.* Importanța garanțiilor constituționale ale dreptului de proprietate rezidă în fapt pe ideea că acestea vin să protejeze interesul legitim al omului și cetățeanului, fiind, totodată, o categorie juridică complexă ce poate fi interpretată în mai multe sensuri.

Referințe:

1. CARNAȚ, T. *Teoria și practica eliminării formelor de discriminare în condițiile constituționalismului contemporan din Republica Moldova* /Teză de doctor habilitat în drept. Chișinău, 2009, p.16, www.cnaa.acad.md
2. AUBERT, Jean-François. *La garantie constitutionnelle des droits fondamentaux et le législateur.* Suisse, 1958, p.267
3. NEGRU, B. *Teoria general a dreptului și statului.* Secția Editare a Academiei de Administrare Publică pe lângă Guvernul Republicii Moldova, 1999, p. 145.
4. GUCEAC, I. Suveranitatea și structura de stat în condițiile țărilor pluriet-nice. În: *Materiale ale conferinței internaționale desfășurată la Chișinău* (22-23 septembrie 2006). Chișinău: Balacron S.R.L., 2006, p.92.
5. TAMAȘ, S. *Dicționar politic. Instituțiile democrației și cultura civică*. București: Casa de cultură și presă „Șansa", 1996, p.95.
6. HCC nr. 21 din 20 octombrie 2011 privind interpretarea art. 46 alin. (3) din Constituția Republicii Moldova.
7. VRABIE, G. *Drept constituțional și Instituții politice*. Iași, 1995, pp.50-60.
8. MULLER, Georg. *Commentaire de la Constitution fédérale de la Confédération suisse*. Berne/Bâle/Zurich, 1987, vol. 1, pp. 9" Article 22.

9. SELEJAN-GUȚAN, B. *Drept constituţional şi instituţii politice*. Vol. I. Ediţia a III-a revăzută şi adăugită. Bucureşti: Hamangiu, 2015, p. 132.
10. MURARU, I., TANASESCU, E. *Drept constitutional și instituții politice*. București: C. H. Beck, 2009, p. 163.

Recomandat
Teodor CÂRNAȚ, dr. hab., conf. univ.